

Atatürk Dönemi Türkiye-Yunanistan İlişkileri (1923-1938)

Birinci Dünya Savaşı sonunda imzalanan Mondros Mütarekesi'nin hükümleri gereği Osmanlı topraklarının işgal edilmesi, 1919 yılında Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde bir direniş hareketinin başlamasına yol açmıştı. 1919-1922 yılları arasında işgalci kuvvetlere karşı gelişen bu refleks, kısa sürede arkasına halkın desteğini de alarak Doğuda Ermenilere, Güneyde Fransızlara ve Batıda İngiltere tarafından desteklenen Yunanlara karşı sistematik bir mücadele haline aldı. Millî Mücadele'nin en kritik safhalarından birini Batı'da Yunanlarla yaşanan savaşlar oluşturdu. 1922 yılının Ağustos ayında Anadolu'daki Yunan kuvvetlerine karşı gerçekleşen Türk Büyük Taarruzu ile bu savaşın Türkiye lehine sonuçlanmasının ardından fiili olarak Birinci Dünya Savaşı da bitmiş oldu.

Bu savaşın diğer tarafı olan Yunanistan ise Anadolu'da yaşadığı ağır yenilginin bedelini sosyal, ekonomik ve siyasi olarak ödedi. Yaşanan yenilginin ardından Yunanistan'da gerçekleşen darbe ile iktidara gelen İhtilal Komitesi, ateşkes sürecinde dış politika ibresini Türkiye aleyhine döndürdüğüün sinyallerini vermeye başladı. Savaş sonrası Türk-Yunan ilişkilerinin ilk önemli kırılmalarından biri de bu dönemde yaşandı. 3 Ekim 1922 tarihinde başlayan Mudanya Görüşmeleri esnasında ana gündem konusu olan Trakya ile ilgili Yunanlar dirençliyidiler. Aslında Yunanların bu tutumu doğrudan görüşmelere yansımamıştı; ancak perde arkasından gelişmeleri takip eden hükümet, komutan ve diplomatlar arasında gerçekleşen yazışmalar, Trakya konusundaki hassasiyeti gözler önüne seriyordu.

Ancak perde arkasından gelişmeleri takip eden hükümet, komutanlar ve diplomatlar arasında gerçekleşen yazışmalar Trakya konusundaki hassasiyeti gözler önüne seriyordu. Mudanya Görüşmelerinde masaya oturmayı tercih etmeyen Yunan temsilciler İngilizler aracılığı ile gelişmeleri takip edip bilgi sağlarken, görüşmelerde TBMM Hükümeti'ni temsil eden İsmet Paşa Yunanlar ile ayrı bir uzlaşma masasına oturmayacağını da altını çizmişti. TBMM Hükümeti, İngiltere, Fransa ve İtalya arasında yaklaşık dokuz gün süren ve zaman zaman kopma noktasına da gelen görüşmeler sonunda bir uzlaşma sağlandı ve sıcak savaş sonlandıran ateşkes antlaşması imzalandı.

11 Ekim 1922 tarihinde Türkiye, İngiltere, Fransa ve İtalya arasında imzalanan Mudanya Mütarekesi ile Türkiye Doğu Trakya'yı savaşmadan topraklarına katarken, Yunanistan ise görüşmelerine katılmayı reddettiği bu ateşkesi üç gün sonra İstanbul temsilcisi Sinopulos aracılığı ile imzalamak durumunda kaldı.

Mudanya Ateşkes Antlaşması sonrasında Türkiye ve Yunanistan'ın odak noktaları toplanacak olan barış konferansı oldu. Lozan Antlaşması'nın imzalanmasına kadar geçen konferans sürecinde de Yunanistan'da iktidarda olan İhtilal Komitesi ve onun konferanstaki temsilcisi Eleftherios Venizelos, savaş alanında yaşanan yenilgiyi bir nebze hafifletebilmek adına oldukça büyük çaba harcadılar. Türkiye ile Yunanistan arasında sorun olan ve masaya taşınan pek çok konuda Yunanistan ile İngiltere iş birliği içinde çalıştılar. Trakya sınırı, Batı Trakya'nın durumu, nüfus mübadelesi, esir değişimi, Patrikhane'nin durumu, Kuzey Doğu Ege Adaları ve tamirat bedeli, Türkiye ile Yunanistan'ı karşı karşıya getiren ve konferans esnasında çetin tartışmalara neden olan konular arasında yer aldı. İki aşamada gerçekleşen Lozan Konferansı esnasında zaman zaman tansiyonlar yükselirken, konferansın birinci aşamasında çözüme ulaştırılan ilk konu nüfus mübadelesi oldu. Tam adı "*Türk ve Rum Nüfus Mübadelesine İlişkin Sözleşme ve Protokol*" olan bu sözleşme ile Türkiye'de yaşayan Ortodoks Rumlar ile Yunanistan'da yaşayan Müslümanların karşılıklı olarak mübadele edilmesine karar verildi. İstanbul'da yaşayan Rumlar ile Batı Trakya'da yaşayan Müslümanları

kapsamayan bu sözleşme gereği mübadelenin 1 Mayıs 1923 tarihinde başlaması karara bağlandı. Türkiye'nin başta Yunanistan olmak üzere İngiltere, Fransa ve İtalya ile de mücadele ettiği bu konferans sonunda Lozan Antlaşması imzalandı.

24 Temmuz 1923 tarihinde imzalanan Lozan Antlaşması ile Türkiye'nin üç yıllık ulusal mücadelesinin zaferi diplomatik olarak tescil edilirken, sonrasında antlaşmadan kaynaklanan bazı sorunlar 1923-1938 yılları arasını kapsayan ve Atatürk dönemi olarak da adlandırılan sürecin ilk yarısına damga vurdu. 1923 yılından 1930 yılına kadar Türkiye; İngiltere, Fransa ve Yunanistan ile kurduğu ikili diplomatik temaslarla Lozan'dan kaynaklanan sorunları çözümlenmeye odaklandı. Türkiye bu esnada iç politika ve yenileşme üzerindeki dikkatini de dağıtmamaya özen gösterdi.

Türkiye dış politikada, Lozan'ın yarattığı atmosferin sıcaklığı geçmeden kalan pürüzleri törpülemek için adımlar atmaya başladı. Ancak Türkiye ile Yunanistan arasında Lozan'dan kaynaklanan sorunların çözülme süreci, Yunanistan'daki istikrarsız hükümetlerin uyguladıkları dış politikalarından dolayı zaman zaman duraklama, zaman zamansa gerilim aşamalarına sürüklendi. 1923-1925 yıllarında Türkiye ile Yunanistan arasında gerginlik yaratan konulardan ilki Patrikhane oldu. Lozan Antlaşması'na göre İstanbul'da dini bir kurum olarak kalmasına karar verilen Patrikhaneye, antlaşmanın imzalanmasından kısa bir süre sonra Kadıköy Metropoliti Grigorios Patrik olarak seçildi. Ancak Grigorios'un ölümü sonrasında yaşanan patrik sorunu iki ülke gündemini oldukça meşgul etti. Mübadeleye tabi olan Konstantinos Arapoğlu'nun patrik seçilmesi ve Türk Hükümeti'nin geri adım atmaması sonucu Arapoğlu Yunanistan'a yollandı. Bu duruma tepki gösteren Yunanistan, konuyu Milletler Cemiyeti'ne taşıyarak uluslararası bir niteliğe sokmak istemişse de yeni bir patriğin seçilebilmesi için eski patriğin istifası gerekliliği, Arapoğlu'nun istifa etmesini sağladı ve konu çözümlendi.

Atatürk dönemi Türk-Yunan ilişkilerinde uzun bir süreye yayılan ve çözüm bekleyen diğer ve önemli bir konu da mübadele sözleşmesinde yer alan bazı maddelerin iki ülke tarafından farklı yorumlanması ve uygulanmasından kaynaklandı. Özellikle Etabli olarak da adlandırılan yerleşik(ler) konusundaki farklı yorumlamalar ilişkilerin gerilmesine yol açtı. Mübadele Sözleşmesi'nin 2. maddesine göre 30 Ekim 1918'den önce İstanbul'a yerleşmiş bulunan tüm Rumların İstanbul Rumu sayılması gerektiği vurgulanıyordu. Mübadele fiili olarak başladıktan sonra Türkiye, 1918 yılından önce İstanbul'a gelen Rumların Türk resmî belgelerine göre belirlenmesi gerektiğini savunurken, Yunanistan ise söz konusu maddenin herhangi bir kanuna bağlı olmaksızın yorumlanması gerektiği konusunda ısrarcı davranıyordu. Bu sorunun giderek daha çetrefilli bir hal alması sonucunda 19 Kasım 1924 tarihinde Milletler Cemiyeti Genel Sekreterliğine başvuruldu. Uluslararası Sürekli Adalet Divanı'nın aldığı kararın konuya çözüm getirememesi iki ülke ilişkilerinin daha da gerilmesine sebep oldu.

Konunun uluslararası kurumlarca da çözümlenememesi başka bir deyişle kimlerin yerleşik sayılacağı ve giden mübadillerin mallarının durumu ile ilgili yaşanan belirsizliği çözmek için ilk adım 1925 yılında atıldı. O dönemde Yunanistan'da Başbakan olan Andreas Mihalakopoulos ve Türkiye'de yaşanan hükümet değişikliği ile Başbakan olan İsmet Paşa'nın girişimleriyle 21 Haziran 1925 tarihinde Ankara Antlaşması imzalandı. Mübadeleden kaynaklanan mali ve hukuksal sorunları çözmeye yönelik imzalanan bu antlaşma ile 30 Ekim 1918 tarihinden önce ve o esnada İstanbul'da bulunan tüm Rumlara etabli/yerleşik sıfatı verilmesi kararı alındı. Söz konusu antlaşma, iki ülke arasındaki ilişkilerde yumuşama yaratırken Türkiye'nin ilk kez Atina'ya büyükelçi atmasını da gündeme getirdi. Ancak antlaşmanın imzalanmasından birkaç gün sonra General Pangalos liderliğinde gerçekleştirilen askeri darbe, Yunanistan'ı bambaşka bir politik atmosfere sürükledi.

İlk olarak Balkan Savaşları ile adını duyuran ve ardından Lozan Konferansı esnasında Trakya'da ordu kurarak İstanbul'a taarruza geçme hazırlıkları yaparak zaman zaman konferansı Yunanistan açısından gerilime sürükleyen General Pangalos, Lozan Antlaşması'nın imzalanması sonrasında Yunan hükümetine ve Yunan heyete çektiği telgrafta tehditler savurmakla kalmamış kısa bir süre sonra yaptığı konuşmalarda da bir darbe ile yönetimi ele alacağını sinyallerini vermişti. Türkiye'ye yönelik düşmanca his ve görüşler taşıyan Pangalos, bu dönemde de Anadolu üzerindeki planlarını açığa vurmaktan çekinmemiş ve hatta Yunanistan'ın 1922 yılında Anadolu'da yaşadığı yenilgiyi hazmedemediğini vurgulayan demeçler vermişti. Pangalos'un iktidarı ele geçirmesi ardından yaptığı açıklamalardan belki de en dikkat çekicisi, Yunanistan'a gelen mübadiileri Anadolu'ya geri göndermek için elinden geleni yapacağı şeklindeki ifadeleriydi.

1925 ve 1926 yılları Türkiye için hem iç hem de dış politikada oldukça yorucu ve yıpratıcı bir süreçti. İngiltere ile Türkiye-Irak sınırı konusundaki görüşmelerin çıkmaza girmesi diğer yandan da doğuda çıkan Şeyh Sait Ayaklanması, hükümetin bu bölgeye odaklanmasına neden oldu. Ayrıca Avrupa'da artık kendini hissettirmeye başlayan faşizm ve Mussolini'nin Akdeniz'deki saldırgan eğilimleri, General Pangalos ile Mussolini'yi ortak bir paydada buluşturmuydu. İngiltere'nin de desteği ile Türkiye'nin gücünü zayıflatmak amacıyla İtalya ve Yunanistan Ege'de bir gerilim yaratarak On İki Ada üzerinden İzmir'e bir taarruz hareketi gerçekleştirmek amacıyla fikir birliğine vardılar. İngiltere'nin de arkasından desteklediği bu plana göre doğuda zaten Irak sınırı sorunu ve Şeyh Sait ayaklanması ile meşgul olan Türkiye şimdi bir de Ege'deki tehditle karşı karşıya kalacak ve belki de 1922'deki Türk zaferinin rövanşı alınmış olacaktı. Ancak 1926 yılında Pangalos'un iktidardan düşmesi ve Türkiye ile İngiltere arasındaki Irak sınırı sorununun Ankara Antlaşması ile çözüme kavuşması bu yüksek gerilimli süreci sonlandırdı.

Pangalos'un iktidardan düşmesi ile 1925 yılında yarıda kalan görüşmeler yeniden başladı ve 1926'da imzalanan ve 1927 yılında yürürlüğe giren Ankara Antlaşması ile özellikle mali sorunların çözüme kavuşturulması sağlandı. İki ülke sınırlarında mübadiilere ait taşınmazların, buldukları ülkenin mülkiyetine geçmesi kararlaştırılan bu antlaşma ile sorunun bir boyutu çözüme kavuşturulurken, arta kalan sorunların çözümlenmesi 1928 yılında Yunanistan'da yaşanan iktidar değişikliği ile gerçekleşecekti.

1928 yılında Yunanistan'da Başbakan olan Eleftherios Venizelos, Yunan dış politikasında Türkiye lehine değişiklikler yaparak dikkatini Türkiye ve Balkanlara yöneltti. Bu dönemde uluslararası konjonktürdeki pek çok dinamik Türkiye ile Yunanistan'ı ortak paydada buluştururken, Mustafa Kemal'in "*Yurtta barış dünyada barış*" politikasının bir getirisi olarak yakınlaşma süreci hızlandı ve karşılıklı olarak uygulanan yapıcı politikalarla oldukça iyimser gelişmeler yaşandı. Venizelos'un iktidara gelmesiyle değişimi belirginleşen Yunan dış politikası, bir yıl sonra Atina'da toplanan 27. Dünya Barış Kongresi'nde Yunanistan Cumhurbaşkanı Aleksandros Papanastasio'sun Balkan Birliği'nin kurulması yönünde bir çağrıda bulunması ile somutlaştı. Papanastasio'sun bu çağrısında dikkati çeken en önemli ayrıntı ise Türkiye'nin bu oluşum içinde muhakkak bulunması gerektiğini vurgulamasıydı. Zira bu çağrı olumlu bir yankı oluşturdu ve Balkan Antantı'nın temellerini oluşturacak olan toplantılar başladı.

Balkan Birliğinin ilk toplantısının başladığı 1930 yılı, iki ülke ilişkileri açısından bir dönüm noktası oldu. Türkiye ile Yunanistan'ın 1926 yılında imzaladığı antlaşmanın da taşınmazlar konusunda tam kesin bir çözüm sağlayamaması ve taşınmaz malların değerleri konusunda farklı değerlendirmeler yapılması, 10 Haziran 1930'da imzalanan Ankara Sözleşmesi ile kesin bir çözüme kavuşturuldu. Bu sözleşme ile Mübadiilerin malları, Türk uyrukluların malları, Yunan uyrukluların malları, İstanbul yerleşiklerinin malları, Batı Trakya yerleşiklerinin malları şeklindeki sınıflandırma ile detaylı bir düzenleme yapıldı. İki ülke açısından yeni bir dönemin başlangıcı olan bu sözleşmede, büyük bir sorun

yaratan mal varlıklarının ve göçmenlerin bıraktıkları taşınmaz malların, terk ettikleri ülkeye ait olarak kabul edilmesi kararlaştırıldı.

Diğer taraftan etabli/yerleşik kavramı da sözleşmede şu şekilde tanımlandı: *“Türkiye, İstanbul’a geldikleri tarih ve doğdukları yer ne olursa olsun değişimden ayırık tutulmuş olan İstanbul bölgesinde bugün hazır bulunan Türk uyruğundaki tüm Ortodoks Rumlara”, “Yunanistan, Batı Trakya’ya geldikleri tarih ve doğdukları yer ne olursa olsun değişimden ayırık tutulmuş olan Batı Trakya bölgesinde bugün hazır bulunan Yunan uyruğundaki tüm Müslümanlara yerleşik sıfatı tanımaktadır.”*

10 Haziran 1930 tarihinde imzalanan bu sözleşmenin hemen ardından 30 Ekim 1930 tarihinde Türkiye ve Yunanistan arasında siyasi, ekonomik ve askeri nitelik taşıyan 1930 Türk-Yunan Dostluk, Tarafsızlık, Uzlaştırma ve Hakemlik Antlaşması imzalandı. Bu antlaşmanın ilk iki maddesi tarafsızlık konusuna değinirken, diğer maddeler antlaşmanın adından da anlaşılacağı üzere, iki devlet arasında çıkan bir anlaşmazlık halinde önce diplomasi yolunun, eğer bu şekilde çözüm sağlanamazsa uzlaştırma yolunun deneneceğini öngörmekteydi. Yine sonuç alınamazsa Türkiye ya da Yunanistan’ın yargısal çözüm yoluna veya hakeme başvurması karara bağlanmıştı. 1930 Türk-Yunan Dostluk, Tarafsızlık, Uzlaştırma ve Hakemlik Antlaşması’nın belki de gölgede kalmış diğer bir önemli özelliği de antlaşma metninin sonunda yer alan protokoldü. Bu protokolda Türkiye ile Yunanistan, 1929 Dünya Ekonomik Krizi’nin de etkisiyle, deniz silahları için yapılacak harcamaları sınırlandırma yoluna gitmiş en az altı ay öncesinden tarafların birbirine haber vermeksizin hiçbir savaş gemisini ya da silahını ismarlamamayı ve edinmemeyi yükümlenmişlerdi. Bu protokol hem ekonomik tasarruf hem de Ege’deki karşılıklı güveni tesis etmek adına atılmış çok önemli bir adımdı.

1930 yılındaki anlaşmaların ardından, iki ülke ilişkilerindeki dostane tutum 1931 yılında İsmet Paşa’nın Yunanistan’ı ziyareti ile doruk noktasına ulaştı. İsmet Paşa’nın Yunanistan’a yaptığı bu ziyaret, iki ülkenin diplomatik ilişkileri bağlamında olduğu kadar, diğer Balkan devletlerini de yakından ilgilendirmesi açısından oldukça önemliydi. Bu görüşmelerin kilit noktası, iki ülke liderleri arasındaki görüşmelerin Türkiye ve Yunanistan’ın diğer ülkelerle kurdukları olumlu ilişkilerden ve yakınlaşmalardan oluşacak karşılıklı tereddüt ve tedirginliği yok etmek üzerine inşa edilmesiydi.

İki ülke arasındaki ilişkiler bu şekilde seyrederken, Yunanistan’da 1932 yılında bir iktidar değişikliği yaşandı ve 1936’ya kadar sürecek olan dört yıllık siyasi istikrarsızlık dönemi başladı. Yunanistan’ın bu süreçteki istikrarsız iç politikasına rağmen dostane ilişkiler devam etti. Yunanistan ile Türkiye arasında 14 Eylül 1933’te imzalanan İçten Antlaşma Pakti ile iki ülkenin ortak sınırlarının dokunulmazlığı karşılıklı olarak güvence altına alındı. Buna ek olarak on yıllık bir süre için yapılan bu paktla Türkiye ve Yunanistan bir diğerinin katılmadığı uluslararası toplantılarda katılmayan tarafı temsil etmeyi de yükümlendiler. Bu da ortak bir diplomasi anlayışı ve hatta güvenin geliştirilmiş olmasının en önemli göstergesiydi.

Türkiye ile Yunanistan arasında ilerleyen bu olumlu ilişkiler 9 Şubat 1934 tarihinde Yugoslavya ve Romanya’nın da katıldığı Balkan Antantı ile zirveye taşındı. Yayılmacı devletlerin tehditlerine karşı bölgesel bir güvenlik ve Balkan ülkeleri arasında barışın ve dayanışmanın devamını sağlamak amacıyla oluşturulan bu antant, her ne kadar uzun uğraşlar sonucu ortaya çıkmış olsa da sonrasında başka Balkan devletleri ile imzalanan ikili antlaşmalardan dolayı istenilen sonucu veremedi.

Balkan Pakti’nin imzalanmasından iki yıl sonra Yunan siyasetinde yaşanan önemli bir başka değişim, bu ülkenin dünya siyasal sisteminde yaşanan değişimin etkisi altına girdiğinin en belirgin kanıtı oldu. Bir yandan siyasal istikrarsızlık

biterken, diğer yandan ordu ve kralliyetin dayanışma içinde olduğu ve General İoannis Metaksas'ın kontrolünde bir dikta rejimi kuruldu.

1936 yılında General Metaksas'ın gerçekleştirdiği darbe ile kurulan ve "4 Ağustos Rejimi" olarak anılan dikta yönetimi, Yunan siyasetinde önemli kırılmaları da beraberinde getirdi. Metaksas "*anarşizm tehlikesine*" karşı devlete boyun eğen ve disiplin ile tanımlanan Sparta tarzı politik bir düzen oluşturmaya çalıştı. Yunan General, bu klasik Yunan düzenini restore etme arzusuyla yalnızca Yunan toplumunu değil Yunan kimliğini değiştirmeyi de hedefledi ve böylelikle *Üçüncü Helen Uygarlığı'nı* yaratmak istedi. Bu durum Metaksas'ın, yaşadığı çağdaki diktatörlerin "*Üçüncü Reich*" ya da "*Üçüncü Roma*" gibi geçmişe referans yollayan fikirlerden ne derece etkilendiğini ortaya koymaktaydı.

İktidara gelişiyle anayasal ve parlamenter sistemi kaldıran Metaksas, demokrasiyi şu sözlerle tanımlamıştı: "*...Demokrasi, kapitalizmin halk kitlesi üzerindeki egemenliği ve etkisidir. Aynı zamanda demokrasi, kendi iradesini halk iradesi gibi göstermeyi başaran kapitalizmin bir organıdır.*"

Her ne kadar siyasi ve ideolojik görüşü Mustafa Kemal Atatürk'ten oldukça farklı olsa da Metaksas, iktidar yıllarında Türkiye'yi ihmal etmedi ve resmi ziyaretlerde bulundu. 1937 yılında Türkiye'ye gelen Metaksas'ın Mustafa Kemal Atatürk ile yaptığı görüşmede gündeme gelen konulardan bir tanesi de on yıllık bir süre için imzalanmış olan 1933 Türk-Yunan İçten Antlaşma Paktı'nın süresinin uzatılması oldu. Bu antlaşmanın süresinin dolmasına daha vakit olmasına rağmen Mustafa Kemal Atatürk tarafından antlaşmanın yenilenmesinin istenmesi, iki ülke ilişkilerindeki dinamizmin devamının sağlanması açısından oldukça önemliydi. Atatürk, yenilenecek olan antlaşmanın içeriğinin Balkan Antantı'ndan farklı olarak Ege Denizi ve adaların müdafaası konusunda genişletilmesi gerektiğini belirtmişti.

Mustafa Kemal Atatürk'ün bu isteğini hızlıca yerine getirmek için iki ülke temsilcileri bir yıl sonra Balkan Antantı Konseyi için buldukları İstanbul'da ikili temaslarda bulundular. Görüşmelerin ardından, Metaksas basına yaptığı açıklamada Türkiye'den çok memnun bir şekilde ayrıldığını, Türkiye ve Yunanistan arasındaki bağların daha da kuvvetlendiğini belirterek 1937 yılında Atatürk ile kararlaştırdıkları yeni antlaşma metninin parafe edildiğini de ifade etti. Antlaşmanın bir sonraki ay Atina'da imzalanacağını da sözlerine ekledi.

Metaksas'ın bu açıklamasından yaklaşık bir ay sonra, Nisan 1938'de Celal Bayar ve Tevfik Rüştü Aras Atina'ya gittiler ve Atatürk'ün Metaksas ile yaptığı görüşmede imzalanmasını istediği Türkiye-Yunanistan İçten Antlaşma Paktı'nı imzaladılar. Metaksas, bu antlaşma metninin tehdit edici bir tarafı olmadığı ve hiç kimse aleyhine çevrilmediği vurgusunu yaparken, bu antlaşmanın yankıları yabancı basına da yansıdı. Times gazetesi imzalanan antlaşmanın dostane iş birliği amacının ötesinde bir ittifak mahiyeti kazandığını satırlarına taşıdı. Zira bu antlaşma, 1930 ve 1933 yıllarında imzalanmış olan antlaşmaları güçlendirmeye yönelik bir bağıttı. Dolayısıyla Atatürk döneminde yalnızca sorunları çözmekle kalmayan iki ülke, mevcut antlaşmaları güçlendirmek için de yoğun çaba sarf etti.

Atatürk döneminde iki ülke arasında imzalanan son antlaşma olan 1938 Antlaşması ile Türkiye ile Yunanistan İkinci Dünya Savaşı'na çok az bir süre kala karşılıklı olarak askeri yardımlaşma konusunda birbirlerine güvence verdi ve adeta ikili bir ittifak kurdular. 1939 yılında başlayacak olan İkinci Dünya Savaşı'nda her ne kadar koşullar ve yaşanan askeri gelişmeler bu antlaşmanın hayata geçmesini önleyecek olsa da savaş esnasında Yunanistan'ın yaşayacağı ağır Mihver işgali esnasında Türkiye, komşusuna insani yardım konusunda kayıtsız kalmayacak, Atatürk döneminde filizlenen ve gelişen sıkı ilişkiler bu dönemde kendine uygulanma sahası bulacaktı.

Çağla D. TAĞMAT

KAYNAKÇA

ARŞİV BELGELERİ

Yunanistan Dışişleri Bakanlığı

Istoriko Arheio YP. EKS. KY- 1922/8/4/1/1 [57].

Istoriko Arheio YP. EKS. KY- 1922/8/4/1/1 [58].

Istoriko Arheio YP. EKS. KY- 1922/8/4/1/1 [205].

Istoriko Arheio YP. EKS. KY- 1922/8/4/1/1 [8].

Istoriko Arheio YP. EKS. KY- 1923/2/4/2/1 [39].

Araştırma Eserleri

Atatürk'ün Mili Dış Politikası (Cumhuriyet Dönemine Ait 100 Belge) 1923-1938, Cilt II, Kültür Bakanlığı, Ankara, 1981.

CLOGG, Richard, **Modern Yunanistan Tarihi**, İletişim Yayınları, İstanbul, 1997.

ERKİN, Feridun, Cemal, **Dışişlerinde 34 Yıl Anılar-Yorumlar**, 1. Cilt Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1980.

ERTAN, Temuçin F. - Tağmat, Çağla D., "Başbakan İsmet Paşa'nın Atina Günleri", **I. Uluslararası LAÜ Tarih Kongresi Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi Türk Tarihi Bildiri Kitabı, 6-9 Nisan 2011**, Lefke Avrupa Üniversitesi KKTC, 2011, s. 265-281.

FRERİS, A. F., **The Greek Economy in the 20th Century**, Biddles Ltd. 1986.

GATOPULOS, D., **Andreas Mihalakopoulos Prothipourgos Stenos Synergatis tou Eleftheriu Venizelu**, Eteria Meletis Ellinikis İstorias, Athina, 2000.

GÖNLÜBOL, Mehmet- Cem Sar, **Olaylarla Türk Dış Politikası 1919-1973**, Sevinç Matbaası, Ankara, 1974.

HATİPOĞLU, Murat, **Yakın Tarihte Türkiye ve Yunanistan 1923-1954**, Siyasal Kitabevi, Ankara, 1997.

KALİOPOULOS, John S. Veremis, Thanos, **Modern Greece: A History Since 1821**, Wiley- Blackwell, 2010.

KARRA, Nikolaos, **İoannis Metaksas, İstoriki-Politiki Prosengisi**, Pelagos, Athina, 2003.

KITSİKIS, Dimitris, **Ellas kai Kseni 1919-1967**, Esteia, Athina, 1977.

KITSİKIS, Dimitris, **Istoria tou Ellinotourkikou Horou (1928-1973)**, Estia, Athina, 1995.

METAKSAS, İoannis, **To Prosopiko tou İmerologeio**, Cilt, I-II-III-IV, Govosti Yayınları, Athina, (T.Y.)

ORAN, Baskın, (Editör) **Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar**, Cilt 1, 11.Basım, İstanbul, İletişim, 2005.

PABUÇÇULAR, Hazal, **On İki Ada ve Türkiye**, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2019.

PELT, Mogens, "The Establishment and Development of the Metaxas Regime in the Context of Nazi Fascism

1936-1941", **Totalitarian Movements and Political Religions**, 2002, s. 143-172.

SOYSAL, İsmail, **Tarihçeleri ve Açıklamaları ile Birlikte Türkiye'nin Siyasal Andlaşmaları**, I. Cilt (1920-1945), Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1983.

TAĞMAT, Çağla Derya, **Açlık: İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye'nin Yunanistan'a Yardımları**, Siyasal Yayınevi, Ankara, 2016.

TAĞMAT, Çağla Derya, **Lozan Konferansı'nda Yunan Diplomasisi 1922-1923**, Libra Yayınevi, Ankara, 2018.

UZUN, Hakan, "1919-1950 Yılları Arasında Türkiye-Yunanistan İlişkileri", **Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt.5, Sayı. 2, (2004), s. 35-50.

SÜRELİ YAYINLAR

Cumhuriyet

Embros

Ulus

29/03/2025 tarihinde

<https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/ataturk-donemi-turkiye-yunanistan-iliskileri-1923-1938/?pdf=4630> adresinden erişilmiştir